

ΜΟΝΟΔΡΟΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΥΨΗΛΗΣ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗΣ ΑΞΙΑΣ

Του Δημήτρη Μάρδα
Αν. καθηγητή του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών του ΑΠΘ
π. Γενικός Γραμματέας Εμπορίου του ΥΠΑΝ
www.mardas.gr

Η αγορά των αγροτικών προϊόντων της ΕΟΚ έπρεπε να οργανωθεί συλλογικά σύμφωνα με τη Συνθήκη της Ρώμης. Με τα Άρθρα 38-47 η ιδρυτική Συνθήκη της Κοινότητας υιοθέτησε στην ουσία μια Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ), με στόχους την αύξηση του εισοδήματος του γεωργού, της παραγωγικότητας των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, τη σταθεροποίηση και τον ασφαλή εφοδιασμό της αγοράς με τρόφιμα και την εξασφάλιση λογικών τιμών για τους καταναλωτές.

Η ΚΑΠ μεταρρυθμίστηκε αρκετές φορές μετά από κάθε φορά σκληρές διαπραγματεύσεις. Μια πρώτη χλιαρή αναθεώρηση έλαβε χώρα κατά την περίοδο του 1973-75.

Κατά τη δεκαετία του 1980, η διεύρυνση προς Νότο της Κοινότητας, καθώς και οι διαρθρωτικές ανισορροπίες που εξακολούθουσαν να υπάρχουν, σε συνδυασμό με το νέο γεωργικό περιβάλλον, επέβαλλαν μια δεύτερη μεταρρύθμιση της ΚΑΠ. Βασικοί στόχοι της μεταρρύθμισής της ήταν ο έλεγχος της παραγωγής και των δαπανών και η ρευστοποίηση των αποθεμάτων των αγροτικών προϊόντων.

Η διαδικασία της δεύτερης αναμόρφωσης της ΚΑΠ θεωρείται ότι άρχισε ουσιαστικά το 1984, όταν για πρώτη φορά το Συμβούλιο Υπουργών της γεωργίας μείωσε τις ονομαστικές θεσμικές τιμές στήριξης των αγροτικών προϊόντων.

Η πολιτική των υψηλών τιμών της ΚΑΠ, που οδήγησε σε υψηλά πλεονάσματα αγροτικών προϊόντων, επιβαρύνοντας υπέρμετρα τον κοινοτικό προϋπολογισμό σε συνδυασμό με τις υψηλές πιέσεις που ασκούσαν οι ΗΠΑ από το 1964, είχαν σημαντικές επιπτώσεις στην κοινοτική παραγωγή έως το 1991. Μετά την περίοδο αυτή, η ΚΑΠ αναθεωρήθηκε αρκετές φορές.

Αναλυτικότερα, οι πρώτες πιέσεις για την αναθεώρηση της ΚΑΠ, άρχισαν κατά την διάρκεια των πολυμερών διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο της Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου της γνωστής GATT (προπομπού του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου του ΠΟΕ), του «Γύρου του Κέννεντυ» (1964-1968). Τότε οι Αμερικανοί με το Σχέδιο Ράμποτ, του τότε Υπουργού Γεωργίας των ΗΠΑ, απαίτησαν στην ουσία την μη υιοθέτηση μιας υπερπροστατευτικής ΚΑΠ από την ΕΟΚ. Αυτή όμως, μετά από την πρώτη μεγάλη κρίση στους κόλπους της ΕΟΚ, υιοθετήθηκε με το «*Συμβιβασμό του Λουξεμβούργου*» του Ιανουαρίου του 1966. Τότε οι Αμερικανοί απέτυχαν στην εκκλήρωση του στόχου τους. Δεν κατάθεσαν όμως τα όπλα!

Έτσι, οι πιέσεις τους για το άνοιγμα της γεωργίας στον παγκόσμιο ανταγωνισμό συνεχίστηκαν από τότε. Ένα μερικό άνοιγμα της γεωργίας στο διεθνή ανταγωνισμό, για συγκεκριμένα όμως προϊόντα, έλαβε χώρα με τον επόμενο πολυμερή γύρο των διαπραγματεύσεων τον «Γύρο του Τόκυο» (1973-1978).

Ο «Γύρος της Ουρουγουάης» (1986-1994) είχε το άνοιγμα των αγορών των αγροτικών προϊόντων ως κύριο θέμα στην αντζέντα των διαπραγματεύσεών του. Ήταν πλέον αναπόφευκτη μετά από 30 χρόνια πιέσεων εκ μέρους των ΗΠΑ, η απελευθέρωση του παγκόσμιου εμπορίου στα αγροτικά προϊόντα. Στο πλαίσιο αυτό, η Κοινότητα πιεζόταν ασφυκτικά όχι μόνο από τις ΗΠΑ αλλά και από άλλες χώρες να μειώσει το

προστατευτικό σύστημα περιφρούρησης της παραγωγής της, που είχε οικοδομήσει στα σύνορά της σε βάρος των γεωργικών προϊόντων, που προέρχονταν από τις τρίτες χώρες.

Έτσι το 1992 έγινε μία νέα μεταρρύθμιση της ΚΑΠ, η οποία βασίστηκε σε κείμενο συζήτησης της Επιτροπής με τίτλο «Η εξέλιξη και το μέλλον της ΚΑΠ» (που συνήθως αποκαλείται Σχέδιο του ΜακΣάρρυ) Η Επιτροπή πρότεινε και το Συμβούλιο δέχθηκε μέτρα για την αποεντατικοποίηση χρήσης γεωργικών εκτάσεων (πάγωμα αρόσιμων γαιών, μείωση μεγάλων καλλιεργειών, αλλαγή χρήσης γεωργικών γαιών) και μέτρα υπέρ νέων ποσοστώσεων της παραγωγής, έτσι ώστε να μειωθούν τα υπερβολικά πλεονάσματα.

Σ' αυτό ακριβώς στόχευε και η πρόταση για σημαντική μείωση των *ενδεικτικών τιμών*, μια πολιτική που απέβλεπε, εκτός των άλλων, και στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των κοινοτικών αγροτικών προϊόντων ενόψει του ανοίγματος της παγκόσμιας αγοράς των αγροτικών προϊόντων. Η μείωση που θα επέρχονταν στο εισόδημα των αγροτών θα αντισταθμιζόταν με άμεσες ενισχύσεις του αγροτικού εισοδήματος εκ μέρους του κοινοτικού προϋπολογισμού.

Διαπιστώνεται λοιπόν, η σταδιακή μετάβαση από ένα σύστημα *στήριξης τιμών* σ' ένα σύστημα *εισοδηματικών ενισχύσεων* των αγροτών. Αυτό που επεδίωκαν οι ΗΠΑ το 1964, στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων του «Γύρου το Κέννεντυ», το πέτυχαν τελικά το 1994 με τη λήξη των διαπραγματεύσεων του «Γύρου της Ουρουγουάης».

Υπενθυμίζεται τέλος ότι στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων και των συμφωνιών του «Γύρου της Ουρουγουάης» (1986-1994), ο απόηχος των οποίων συνεχίστηκε και στον επόμενο «Γύρο της Ντόχα» (1996-2007), η Κοινότητα συμφώνησε να καταργήσει τις αντισταθμιστικές εισφορές που επέβαλλε στις τιμές των εισαγόμενων προϊόντων και να τις αντικαταστήσει με σταθερούς δασμούς, ενώ παράλληλα θα τους μείωνε στο άμεσο μέλλον, περιορίζοντας παράλληλα και τις εξαγωγικές επιδοτήσεις και ενισχύσεις υπέρ των κοινοτικών αγροτικών προϊόντων.

Το 1997 με το «Πρόγραμμα Δράσης 2000» η Επιτροπή πρότεινε ακόμη μεγαλύτερη εντατικοποίηση των μεταρρυθμίσεων του 1992 με μειώσεις τιμών, ώστε αυτές να προσεγγίζουν όλο και περισσότερο τις τιμές της παγκόσμιας αγοράς και με νέες ενισχύσεις υπέρ του εκσυγχρονισμού των αγροτικών εκμεταλλεύσεων. Η προσέγγιση αυτή είχε χαρακτήρα προετοιμασίας ενόψει των μελλοντικών ανισορροπιών στην αγορά, λόγω και της διεύρυνσης της Ένωσης προς Ανατολάς.

Τον Ιούνιο του 2003 αποφασίστηκε μία νέα αναμόρφωση της ΚΑΠ. Αναλυτικότερα, ως προς τις *άμεσες εισοδηματικές ενισχύσεις*, σύμφωνα με τις νέες ρυθμίσεις του 2003, αυτές υπάγονται καταρχήν σ' ένα καθεστώς «ενιαίας ενίσχυσης ανά εκμετάλλευση», βασιζόμενης στα προηγούμενα επίπεδα της παραγωγής. Παλαιότερα, όσο περισσότερο παρήγαγαν οι γεωργοί κάθε έτος, τόσο μεγαλύτερη επιδότηση εισέπρατταν.

Με το νέο σύστημα λοιπόν οι εν λόγω ενισχύσεις θα είναι πλέον ανεξάρτητες του τρέχοντος όγκου της παραγωγής. Θα εξαρτώνται όμως από άλλα κριτήρια, όπως: την τήρηση προτύπων για το περιβάλλον, την ασφάλεια των τροφίμων και την καλή μεταχείριση των ζώων κ.ά. Όσοι δεν πληρούν τους όρους αυτούς αντιμετωπίζουν μείωση των άμεσων κοινοτικών ενισχύσεων, κατάσταση που είναι γνωστή ως «πολλαπλή συμμόρφωση».

Μ' όλες αυτές τις αλλαγές η Κοινότητα επιδιώκει να απαλλαγεί από τα υπερβολικά πλεονάσματα της παραγωγής, να καταστήσει ανταγωνιστικότερα τα ευρωπαϊκά προϊόντα, να συμμορφωθεί με το μεταβαλλόμενο διεθνές περιβάλλον και ταυτόχρονα να διατηρήσει, κατά ένα όμως βαθμό πια, το χαρακτήρα και τις γενικές αρχές της ΚΑΠ. Η αρχή της κοινοτικής προτίμησης όμως είναι συνάρτηση πλέον του νέου συστήματος προστασίας μέσω των σταθερών τελωνειακών δασμών (αντί των αντισταθμιστικών εισφορών) κατά την εισαγωγή των προϊόντων, οι οποίοι όμως διαχρονικά μειώνονται.

Η μειωμένη όμως αυτή προστασία μπορεί να μην επαρκεί για τη διατήρηση αρκετών γεωργών στην ύπαιθρο. Παρά τις αντιδράσεις του αγροτικού κόσμου, που οξύνθηκαν διεθνώς με τη λήξη των διαπραγματεύσεων του «Γύρου της Ουρουγουάης» το 1994, το

μέλλον διαφαίνεται απαισιόδοξο σε όσους αδυνατούν να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα της παγκόσμιας οικονομίας. Οι αναπτυσσόμενες χώρες έχουν ένα πλεονέκτημα τιμής στα παραδοσιακά αγροτικά προϊόντα (σιτηρά, βαμβάκι κλπ).

Η αγροτική παραγωγή των αναπτυσσόμενων χωρών φαίνεται ότι θα επιβιώσει μόνο με προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας, φιλικά προς το περιβάλλον, τηρώντας παράλληλα αυστηρές προδιαγραφές ποιότητας και αναπτύσσοντας μια ιδιαίτερα υψηλή παραγωγικότητα εργασίας στα παραδοσιακά προϊόντα. Η λύση δίνεται λοιπόν από την στροφή προς τα προϊόντα εκείνα, συμβατά με τα νέα κριτήρια ενίσχυσης της ΚΑΠ, που αντιμετωπίζουν τις προσκλήσεις της παγκόσμιας και διαρκώς διευρυμένης ανοικτής αγοράς και που ανταποκρίνονται στις ανάγκες της διεθνούς ζήτησης.